Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

POZITIVNÍ RODIČOVSTVÍ - VÝCHOVA BEZ POUŽÍVÁNÍ TRESTŮ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.

Autor práce: Lenka Neuhöferová
Studijní obor: Pedagogika volného času
Forma studia: Prezenční
Ročník: 3.

2016

Prohlášení o samostatném zpracování práce a souhlas se zveřejněním práce

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací These.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Ludmile Muchové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé práce. Také bych chtěla poděkovat za pomoc a trpělivost svým blízkým.

Obsah

ÚVOD 5
1 Rodinná výchova 7
1.1 Výchova jako vzájemný proces 8
1.2 Utváření bazální osobnosti 9
2 Pozitivní rodičovství 10
2.1 Seminář Pozitivního rodičovství 11
3 Trest 13
3.1 Funkce trestů 14
3.2 Zásady trestání 15
3.3 Druhy trestů 15
3.3.1 Tělesný trest 16
4 Základní styly rodinné výchovy 19
4.1 Nevhodné výchovné metody/styly 21
4.1.1 Proč je užití direktivních metod neefektivní? 22
4.2 Stanovení hranic 23
4.3 Metoda přísné lásky 25
4.4 Pozitivní naslouchání 26
4.5 Další výchovné metody 29
5 Správný morální vývoj bez trestů? 30
ZÁVĚR 33
Seznam použitých zdrojů 35

ÚVOD

Téma "Pozitivní rodičovství - výchova bez používání trestů" jsem si zvolila z toho důvodu, že výchova dětí se týká nejen rodičů samotných, ale taktéž vychovatelů, kteří se o dítě starají mnohdy v delším časovém rozmezí během dne.

Žádná univerzální výchovná metoda, jež by byla platná vždy a všude, nebyla do dnešní doby sestavena, a proto se o výchově i nadále vedou spory a mnohé diskuse. Myslím, že samotná výchova bez trestu se v naší společnosti stává stále ožehavějším tématem, a co psycholog/rodič/vychovatel, to jiný názor.

V mé práci popíši jeden pól daného problému výchovy - trestat či netrestat dítě?

V dnešní době mnoho rodičů od trestů upouští - alespoň těch fyzických - ale vyvstává stále větší problém se stanovováním hranic pro dětské chování. Děti pak z rodinné výchovy vycházejí jako "rozmazlené" a bez respektu k autoritám.

Přemýšlení nad tímto faktem mě zavedlo až k Pozitivnímu rodičovství, které ve své komplexní metodě řeší výchovu bez trestů, avšak s pevně stanovenými hranicemi - což můžeme aplikovat v rodinné výchově i v práci vychovatele.

Hlavním cílem mé práce je popis fenoménu výchovy bez trestů a samotného Pozitivního rodičovství, které se danou výchovou zabývá.

Základní výzkumnou otázkou je: "Je možná výchova bez trestů?"

Na začátek mé práce je nutné vymezit samotný pojem rodinné výchovy, výchovy samotné a také utváření bazální osobnosti dítěte, kde si vyjasníme důležité pojmy a definice, bez jejichž pochopení nemůžeme rozebírat tuto problematiku.

V kapitole následující představím samotné pedagogické hnutí Pozitivní rodičovství včetně jeho nabídky odborných seminářů v ČR.

Dále se budu zabývat pojmem trest - jeho definicí, také funkcí, zásadami a druhy trestů a následně definuji i trest fyzický.

Poté popíši základní styly rodinné výchovy a vymezím nevhodné výchovné metody.

Dále je pro zjištění toho, zda je možná výchova bez trestu, důležité položit si otázku, proč je užití direktivních metod ve výchově neefektivní.

Následně popíši další výchovné styly, kromě Pozitivního rodičovství, které se zabývají výchovou bez užití trestů, a to hlavně fyzických.

Nakonec vztáhnu problém výchovy bez trestů k psychologii morálního vývoje dítěte a k etické rovině problému.

Podle mého názoru je pro vychovatele - tedy v raném věku života dítěte, ve většině případů pro rodiče - hodnotné znát alespoň některé alternativy trestů, aby se sám rodič mohl svobodně rozhodnout o jejich užívání či neužívání ve své výchově. Každý rodič, stejně tak jako dítě, je individuem a každému bude sedět jiný výchovný styl. Ve své práci bych ráda popsala nejhlavnější z proudů momentálních metod výchovy. Také bych ráda popsala možné negativní důsledky trestů v rodinné výchově, jež zanechávají na dětech.

Tělesné trestání dětí je v mnoha zemích zakázané zákonem a i v našem státě je na tělesné tresty na veřejnosti nahlíženo negativně. Je tedy vhodné vědět, jak při výchově postupovat, když nemohu (či nechci) využít trestů tělesných. Znát, jako vychovatel (i rodič), alespoň hlavní výchovné metody bez užití tělesných trestů je podle mého názoru důležité. Minimálně vychovatel, jenž se bude zabývat výchovou dětí, by měl mít alespoň základní přehled, jak řešit problémy výchovy a netrestat.

Proto je mým cílem ve své bakalářské práci popsat metody výchovy bez užití trestů.

1 Rodinná výchova

V této kapitole se budu zabývat rodinnou výchovou, jako důležitým aspektem utváření lidské osobnosti. Nejprve je třeba vymezit samotný pojem rodina.

Rodina je podle Pedagogického slovníku definována jako: *"Nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury. Nejběžnějším modelem rodiny je tzv. nukleární rodina, kterou tvoří nejbližší příbuzní, tj. oba rodiče a děti. V posledních desetiletích se model rodiny, který je historicky flexibilní, významně proměňuje. Zvyšuje se variabilita rodinných typů, zahrnujících nejen rodinu vlastní a úplnou, ale také nevlastí a náhradní. Současné pojetí tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru - domově, uspokojující potřeby, poskytujících péči a základní jistoty dětem. Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární."*[1]

V České republice je ochrana rodiny garantována Listinou základních práv a svobod z 9. 1. 1991.

Dále se zaměříme na samotnou rodinnou výchovu.

Čapek prezentuje názor Jany Majerčíkové, která charakterizuje rodinnou výchovu jako spíše intuitivní (ne však zákonitě), s používáním tradičních výchovných metod (např. přesvědčování, vysvětlování, odměna a trest). Především však v rodině vyzdvihuje působení vzorů, které mají mimořádný formativní účinek na osobnost vychovávaného, i když se jeho intenzita ve vztahu k věku mění.[2]

Také dále konstatoval, že rodina zastává při výchově dítěte nejdůležitější roli a jen velice těžko ji můžeme nahradit.

Dále se Čapek opírá o názory Cangelosi a popisuje různé druhy rodinné výchovy. Někteří rodiče své děti podporují a soustavně o ně pečují, a pak dochází ke zdravé domácí výchově. Jiní je však zanedbávají, nadávají jim, či s nimi jednají hrubě, a to se poté projeví v jejich pozdějším chování. Dokonce poukazuje na to, že v některých rodinách není výchova vůbec žádná.[3]

Samotná definice rodinné výchovy podle Pedagogického slovníku zní: *"Výchova uskutečňovaná v rodině, obvykle výchova dětí a mladistvých uskutečňována jejich rodiči, ev. prarodiči. Rodinná výchova a rodinné prostředí mají primární funkci ve výchově dětí a jsou nejvýznamnějším činitelem formujícím mladého člověka*."[4]

Cílem rodinné výchovy by mělo být vychovat svobodného a autonomního člověka. Osobu nezávislou na rodičích.

---

[1] PRŮCHA, J., *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2009; s. 248.
[2] Srov. ČAPEK, R., *Odměny a tresty ve školní praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008; s. 20.
[3] Tamtéž s. 20.
[4] PRŮCHA, J., *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2009; s. 248 - 249.

Dále například Rogge zdůrazňuje potřebu hranic ve výchově,[5] čemuž se budeme věnovat podrobněji v jedné z následujících kapitol.

1.1 Výchova jako vzájemný proces

Mnoho rodičů má představu, že výchova je pouze jednosměrný proces. To oni přeci působí na své dítě a nějakým způsobem ho směřují tak, jak oni zamýšlejí. Tento direktivní přístup ovšem příliš v praxi nefunguje. Ať si to rodiče připouští, nebo ne, výchova je vzájemný proces minimálně dvou jedinců, kteří na sebe působí navzájem. Výchova neprobíhá pouze jedním směrem.

Matějček výše uvedené potvrzuje. K výchově se vyjadřuje jako ke vztahu, kde není jednoznačná závislost. Uvádí, že není na jedné straně ten, kdo vysílá výchovné podněty a je aktivní a na straně druhé ten, kdo je pouze pasivně přijímá a je jimi nějakým způsobem utvářen a přetvářen. Nejde o vztah, kdy jeden dává a druhý přijímá, kdy jeden radí a druhý se učí, či jeden poroučí druhému, který jen poslouchá. Ve skutečnosti je výchovný vztah oboustranný. Dítě je svým prostředím nejen formováno a ovlivňováno, ale samo do něj aktivně zasahuje a svým způsobem ho přetváří a utváří. Je vychováváno a samo "vychovává". Vychovatel je tedy měněn a reaguje podle toho, jak se dítě chová. Musí reagovat na osobité projevy vychovávaného a nemůže zůstat lhostejný k tomu, jak mu dítě projevuje svoji přízeň či nepřízeň, nebo jak ho má rádo, či se ho naopak bojí.[6]

Projevy vychovatele se tedy mění s ohledem na osobnost dítěte a jeho libost či nelibost. Sama vychovatelova osobnost se může měnit společně s osobností dítěte a mohou se vzájemně mnohému naučit a společně růst. Nejedno dítě nás naučí větší trpělivosti, či nám odkryje naše špatné vlastnosti nebo návyky a donutí nás je, ve vzájemném vztahu, zpracovat.

Vychováváme tedy a jsme také vychováváni.

A kdy začít se samotnou výchovou? Názory autorů jsou různé. Například Biddulph uvádí, že kojenci pouze dávají najevo své potřeby a vychovávat tedy nepotřebují. Nikdy nezlobí doopravdy, to co potřebují, je hodně porozumění. Vychovávat bychom podle něj ale měli začít už od batolecího věku, kdy je třeba jasně vymezit hranice. Poprvé se zde objevuje "špatné chování". V tomto věku je důležité pokusit se zabránit tomu, aby dítě zlobilo.[7]

Naproti tomu Matějček má na to, kdy začínat vychovávat, názor jiný. Svou tezi opírá o výzkum Sigmunda Freuda. Ten i se svými následovníky ukázal, že osoba všechny "výchovné" zásahy svého okolí přijímá i bez rozumu a pochopení a to velice hluboce, tudíž v nás mohou zůstávat a pracovat po celý život, aniž bychom si toto uvědomovali. Popisuje, že od poloviny tohoto století je jasné, že je v jistém smyslu vychováván již vyvíjející se plod, který je v kontaktu s matkou a její psychikou. Dále

[5] Srov. ROGGE, J., *Děti potřebují hranice*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007; s .21 - 22.
[6] Srov. MATĚJČEK, Z., *Po dobrém, nebo po zlém?.* Vyd. 7. Praha: Portál, 2012; s. 21.
[7] Srov. BIDDULPH, S., *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999; s. 56 - 57.

dodává, že již dříve psychologové věděli, že způsob, kterým se chováme k dítěti je ovlivněn tzv. rodičovskými postoji, které se vytvářejí ještě dlouho před samotným početím dítěte.[8]

Podle něj, je tedy výchova proces, který ve své podstatě nikdy nezačíná ani nekončí.

Samotný pojem výchovy je mnoha autory vymezován různě. Nejhojněji se využívá definice z pedagogického slovníku jež zní: *"Z moderního hlediska je výchova především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivnění podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulující jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností."*[9]

Výchova je tedy záměrným procesem působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Důležité je dosažení relativní autonomie.

Samotné pojetí výchovy je ovlivněno sociokulturními podmínkami a v průběhu historie se mění s ohledem na odlišné koncepce pojetí člověka.

1.2 Utváření bazální osobnosti

To, jaký člověk bude, utváří mimo dědičnosti (díky které má jedinec predispozice k rodičovským vlastnostem) ve velké míře také okolí, které na jeho osobnost od narození působí. Je tedy důležité, jak se rodiče k samotné výchově dítěte postaví a kam budou jeho vývoj směřovat.

Rodina rozvíjí osobnost dítěte, jeho sebevědomí i samotné sebepojetí. Styly rodinné výchovy, mimo genetické výbavy, mnohdy rozhodují o utvoření osobnosti dítěte. Také o tom, zda bude nějaká jeho přirozená vlastnost potlačena či povzbuzena a rozvíjena (potlačení, nebo naopak úplné rozvinutí cholerické povahy, agresivity, pravdomluvnosti...), ale i o rozvoji takové věci jako talent či jeho ponechání v latentní formě.

Nakonečný se ve své knize opírá o myšlenky významného kulturního antropologa Kardinera a uvádí, že struktura bazální osobnosti se může odvodit ze zkušeností raného dětství, které je utvářeno hlavně vztahem rodičů k dítěti a způsobem výchovy.

Ta je rodiči určována především kombinací těchto faktorů:

1. projevovaná láska - neláska

2. míra kontroly dítěte spojená s užíváním trestů (např. časté a tvrdé trestání dítěte)

Jejími výraznými typy jsou:

- *demokratický způsob výchovy*: vyznačuje se dostatkem pozitivních citových projevů, také přiměřenou kontrolou a vědomím dobré integrace dítěte v rodině - tento způsob výchovy vede k vytváření adaptabilní osobnosti, která má přiměřené sebevědomí a je citově vyrovnaná

[8] Srov. MATĚJČEK, Z., *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007; s. 10.
[9] PRŮCHA, J., *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2009; s. 345.

- *rejektivní (odmítavá) výchova*: dítě je vystaveno projevům nelásky a nezájmu ze strany rodičů, bývá tvrdě a přísně trestáno - tento způsob výchovy vede k vytvoření nejisté osobnosti, která je citově labilní a agresivní

Podle Nakonečného bazální osobnost vytváří tedy jádro "sociálního charakteru", to znamená postojů, jež jedinec zaujímá vůči jiným lidem, což ovlivňuje sociální chování vůbec.

Samotná rodinná výchova seznamuje dítě s kulturními vzorci, tedy s normami chování v dané společnosti. Také jim zprostředkovává myšlení, cítění a normy, které vystupují jako zvyklosti, mravy, tradice, tabu...[10]

2 Pozitivní rodičovství

V této kapitole se budu věnovat samotnému fenoménu Pozitivního rodičovství (z anglického originálu Positive parenting).

Pozitivní rodičovství je systematickým přístupem k výchově dětí. Vychází z Rousseaovi teze: "dítě se rodí přirozeně dobré". Drží se také antipedagogického myšlení a způsobu života bez manipulativní výchovy.

Samotná myšlenka výchovy bez manipulace, dokonce samotné odmítnutí výchovy, jako něčeho, co povede ke konstruktivnímu vývoji člověka, je tu již od dob Rousseaua. Roku 1970 byl proveden výzkumný projekt s dětmi ve věku od 3 do 7 let za účelem zkoumání postpedagogické idey, z které roku 1975 vzniklo hnutí "Podpora místo výchovy" vedené Ekkehardem von Braunmühlem.

Pozitivní rodičovství staví na vzájemném respektu mezi dítětem a rodiči, ale i mezi sourozenci a rodiči navzájem. Také je pro tento přístup důležitý princip sociální rovnosti mezi rodiči a dětmi, ve smyslu lidské rovnosti a důstojnosti. Dalším principem je princip demokracie, která umožňuje volbu a dává dětem možnost, aby se v určitých mezích rozhodovaly a poté nesly odpovědnost za své činy.

Důležitým bodem v takovéto výchově je vymezení jasných hranic a jejich dodržování. Na špatné chování dětí se reaguje vysvětlováním, trestem pak až v případě krajní nevyhnutelnosti. Takový trest je však vždy dětem náležitě vysvětlen.

Cílem je výchova zodpovědných jedinců vycházejících z principů rovnosti a vzájemného respektu. Nepředpokládají se stejné zkušenosti, vědomosti a míra zodpovědnosti dětí a rodičů, tato metoda však dětem poskytuje možnost volby a následnou zkušenost nesení důsledků svých rozhodnutí. Rozvíjí tím osobní disciplínu dětí a vytváří alternativu k dnes hojně využívané metodě odměn a trestů.

Pozitivní rodičovství je ukotveno i v Doporučení Rady Evropy č. 19 z roku 2006 pro členské státy pro politiku na podporu pozitivního rodičovství.

Podle definice v souladu s Doporučením Výboru ministrů Rady Evropy se pozitivním rodičovstvím rozumí: *"Chování rodičů založené na nejlepším zájmu dítěte,*

[10] Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995; s. 28.

které je výchovné, posilující a nenásilné a které poskytuje uznání a vedení včetně stanovení mezí umožňujících plný rozvoj dítěte."[11]

Dále Baudyšová píše: "*Přínos Pozitivního rodičovství především spočívá v ochraně dětí před fyzickými i psychickými tresty. Děti, které jsou vychovávány s respektem a bez násilných prvků jsou kromě jiného více komunikativní, mají méně emočních problémů a lépe přebírají zodpovědnost za své chování."*[12]

Pozitivní rodičovství by se tedy dalo definovat jako výchova bez používaní fyzických i psychických trestů založená na vzájemném respektu, ale zároveň s jasně vymezenými hranicemi, kterých se dítě může držet. Pozitivní rodičovství se dá také zařadit do tzv. demokratických stylů výchovy. Stojí tedy mezi dvěma extrémy - mezi liberální výchovou (tzn. bez hranic) a výchovou autoritativní (s jasně nastavenými pravidly a omezením svobody dítěte). Jednotlivé směry rozeberu více v jedné z následujících kapitol.

Samotný přístup pozitivního rodičovství však klade na rodiče poměrně vysoké nároky - ti musí o výchově přemýšlet, podělit se s dětmi o svůj čas, osvojit si nové dovednosti... Ne všichni jsou tedy ochotni tímto způsobem vychovávat. Od rodičů to vyžaduje určitou intervenci. Ale v dnešní době existuje řada vzdělávajících kurzů pro rodiče, které jim s osvojováním potřebných kompetencí pomáhají.

2.1 Seminář Pozitivního rodičovství

Semináře Pozitivního rodičovství zaštiťuje organizace Naše dítě a to v rámci kampaně STOP násilí na dětech pod záštitou Ministerstva pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu.

Důležitým cílem každoročních seminářů Pozitivního rodičovství je podpořit správnou komunikaci v rodině a rodičovství samotné. Hlavní myšlenka celého programu je vychovávat děti láskyplně, moudře a bez tělesných trestů.

Dále v kapitole uvedu některé příklady myšlenek ze semináře Pozitivního rodičovství. Jedna část semináře se zaměřuje na Pozitivní rodičovství v kontextu postmoderní doby. Chování rodičů je tu představováno jako láskyplné, výchovné a nenásilné, je založené na vzájemném respektu a nejlepším zájmu dětí. Rodič má svému dítěti poskytovat bezpodmínečnou lásku, podporu a bezpečí, naslouchat mu a trávit s ním dostatek času. Má ale také stanovovat jasné hranice. Nejdůležitější je důslednost.

Také se v semináři můžeme dozvědět o psychologickém vývoji dítěte, což je důležité vědět pro správné výchovné postupy v jednotlivých etapách vývoje dítěte.

---

[11] Pozitivní rodičovství. *Stop násilí na dětech* [online]. Úřad vlády ČR, 2009 [cit. 2015-12-22]. Dostupné z: http://stopnasilinadetech.cz/pozitivni-rodicovstvi.

[12] BAUDYŠOVÁ, Z., o pozitivním rodičovství. *Naše dítě* [online]. Praha, 2009 [cit. 2015-12-03]. Dostupné na WWW: http://www.nasedite.cz/cs/nadace_a_media/tiskove_zpravy_2009/265-pozitivni_rodicovstvi_nova_etapa_kampane_stop_nasili_na_detech.

Zabývá se otázkou dokonalého rodičovství, které nemůže nikdy existovat, protože každý dělá chyby. Rodiči se nerodíme, ale musíme se jimi postupně stát a učit se dělat "správné" chyby. Správnými rodiči nemůžeme být bez nalezení své vlastní identity.

Dále se zde hovoří o tom, co dítě opravdu potřebuje - opírá se o Maslowovu pyramidu potřeb. Kromě základních potřeb, je to také pocit sounáležitosti a bezpečí.

Věnuje se úkolům rodičů v jednotlivých vývojových stupních dítěte tzv. etapám na cestě výchovy (např. první rok jako láska bez podmínek a bezpodmínečná důvěra, třetí rok jako nastavování mantinelů, pátý rok jako výchova k hodnotám a postojům...). Ve všech etapách je nejdůležitější samotné bezpodmínečné přijetí dítěte i s jeho chybami.

Jasné hranice dětem dávají pocit bezpečí. Děti je samy vyžadují a pokud jim je nedáme, zkouší jejich nastavování "na vlastní pěst".

Dalším tématem je výchova k poslušnosti - rodič by měl vědět, co chce a důsledně to vyžadovat.

V semináři se podotýká, že to, na co se zaměřujeme - i trestáním dítěte - následně roste (dítě chce, abychom si ho všímaly za každých okolností a pokud si naši pozornost vynutí pouze přes tresty, nedonutíme ho dalším trestem přestat).

Zaměřuje se na jednotlivé výchovné metody a vysvětluje je na příkladech.

Také se v jednom seminárním bloku můžeme dozvědět jak správně trestat, když už se nutnosti trestání nedokážeme vyhnout. Podle Simony Hoskovcové, která vede tento blok, je nutné trestat co nejdříve po provinění, trest musí být konkrétní a ne obecný ("Ještě jednou a uvidíš!"). Musí být přiměřený provinění a nemá to být pouhá demonstrace moci rodiče. Také informuje o některých vhodných formách trestů.

Některé ze seminářů se zabývají i tím, jak se zachovat, když v rodině dojde k rozvodu a podobně.

Samotný program Pozitivního rodičovství pomáhá rodičům například vychovávat děti k odpovědnosti a samostatnosti, správně je povzbuzovat a komunikovat s nimi, řešit konflikty a předcházet špatnému chování a lépe rozumět svým dětem. Učí, jak být dobrými rodiči svým dětem.

Kučerová ve své diplomové práci popisuje, že semináře vycházejí z principů individuální psychologie Alfreda Adlera. Dítě potřebuje mít jistotu, že dokáže plnit každodenní povinnosti a plnit své úkoly. Potřebuje pocítit, že je milované, užitečné a navázat s rodičem pozitivní vztah. Jestliže není tato potřeba uspokojena, volí dítě takzvané krátkodobé náhradní cíle, což je například jednání spojené se získáním pozornosti, s pomstou, prosazením moci, či vyhnutím se problému. Tím vzniká ono nežádoucí a nevhodné chování, které rodiče usměrňují trestáním.

V tomto kurzu tedy učí rodiče, jak toto nevhodné chování řešit a předcházet mu.

Autorka zdůrazňuje důležitost bezvýhradného přijetí, o kterém se dozvíme více v jedné z následujících kapitol.[13]

[13] Srov. POLÁŠKOVÁ KUČEROVÁ, D., *Současné trendy v rodičovské výchově se zaměřením na odměny a tresty* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2015-12-18]. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Josef Konečný Dostupné z: <http://theses.cz/id/lq4wia/>. s.36-37.

3 Trest

V následující kapitole nejdříve vymezíme samotný pojem trest. Vybrala jsem několik, podle mne vhodných definic trestu, které v následující kapitole uvádím.

V Pedagogickém slovníku je trest vymezen jako: *"Jedna z forem negativního motivačního působení na dítě ve škole i doma. Jde o záměrně navozený následek toho, že jedinec špatně splnil nebo nesplnil uložené požadavky. Trest má přinejmenším 2 funkce: informační (konstatování nesprávnosti chování, postupu, výsledku) a motivační (navozuje u žáka motivační konflikt, prožitek neúspěchu, frustrace). Dítě někdy v trestu vidí ještě 3. funkci (vyjádření negativního osobního vztahu učitele či rodiče k sobě, projev osobní nedůvěry, vyjádření neperspektivnosti vztahu). Má-li být trest účinný, měl by: být adekvátní nevhodnosti chování, mít přesně stanovená kritéria, za co bude uložen, mít adekvátní formu."*[14]

Čapek vymezuje trest jako: *"Takové působení, spojené s chováním nebo jednáním jedince, které vyjadřuje negativní hodnocení a přináší vychovávanému nelibost, frustraci nebo omezení některých jeho potřeb."*[15]

Ještě bych dodala, že samotný trest v sobě nese potenci individuální záležitosti, kdy jeden trest může být chápán jako příliš krutý v očích jednoho a druhý může tentýž trest považovat jako zanedbatelný. To, co považujeme za trest, může být postupem času také vnímáno jako odměna.

Dalším autorem, který vymezuje pojem trest je Matějček: *"Trestem není to, co jsme si pro dítě vymysleli, ale to, co dítě jako trest prožívá. Onen nepříjemný, zahanbující, ponižující pocit, kterého bychom se chtěli co nejdříve zbavit a kterému bychom se chtěli rozhodně pro příště vyhnout."*[16]

Rogge píše o trestech takto: *"Tresty se většinou dovolávají jakési abstraktní morálky - "To se nedělá!" - se kterou předškolní a školní dítě neví, co si počít. Tresty znamenají odplatu, panovačnost, chtějí zlomit vůli, vykonávají nátlak a neslouží k zlepšení a změně rušivého, resp. obtížného chování či překračování hranic. Tresty sice mohou mít krátkodobý úspěch, ale posléze plodí negativní chování a postoje."*[17]

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud tedy dítě trestáme, měli bychom se držet zásad pro trestání, aby byla naše výchova vedena správným směrem. Dále o tom budu hovořit například v následující kapitole o funkci trestů a zásadách trestání.

[14] PRŮCHA, J., *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2009; s. 316 - 317.
[15] ČAPEK, R., *Odměny a tresty ve školní praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008; s.31.
[16] MATĚJČEK, Z., *Po dobrém, nebo po zlém*?. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012; s. 29 - 30.
[17] ROGGE, J., *Děti potřebují hranice*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007; s. 93.

3.1 Funkce trestů

Matějček ve své knize uvádí tyto tři hlavní funkce trestů:

1. Napravit škodu

Náprava škody přispívá k vytvářejí pojmu spravedlnosti. To znamená, že dítě uklidí co rozházelo, zaplatí ze svého kapesného, co rozbilo apod. Musíme dávat pozor, aby trest nebyl přijímán jako akt násilí, ale akt spravedlnosti. Podmínky tedy musí být čestné.

2. Zabránit aby se nesprávné opakovalo

Zde dochází k soustavnému trestání a žádnému odměňování. Když určité jednání doprovází pravidelně nepříjemný zážitek, dítě si dá pozor, a takovému jednání se napříště vyhne. Dnešní trest podmiňuje jednání v budoucnosti.

3. Zbavit viníka pocitu viny

Trest má i úlohu léčebnou. Přestupek dítěte vyvolává pocit odcizení mezi ním a vychovatelem. Předpokládá to ovšem, že dítě si je svého přestupku vědomo a že prožívá svou vinu. Bez tohoto prožitku by byl trest pouhým aktem násilí - takto však zapadá do pojmu spravedlnosti a přináší nové usmíření mezi provinilým a tím, kdo tu zastupuje spravedlnost, vychovatelem. Z hlediska duševní hygieny je často velmi důležité pocit viny z dítěte co nejrychleji sejmout.[18]

I v trestu musí být vyjádřen osobní vztah k dítěti. Dítě musí vědět, že jej máme rádi. Musí prožít pocit osvobození a smíření. Jestliže trest nezapadá do představy spravedlnosti, jak si ji dítě zatím vytvořilo, a je přijímán jen jako násilí nebo msta, pak ovšem výchovnou situaci pouze zhoršuje. Pozor tedy na přílišné a neuvážené trestání.

[18] Srov. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém*?. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012.; s. 36 - 42.

3.2 Zásady trestání

Matějček ve své knize uvádí některé důležité zásady při trestání dítěte:

Přiměřenost vůči osobnosti a věku dítěte. Srozumitelnost trestu dítěti, kdy si dítě musí být vždy vědomo svého prohřešku. Trest za neznámou vinu uvádí jako hrubý výchovný prohřešek, který v dítěti vyvolává zmatek a napětí. Jako další uvádí nutnost vyvarovat se opakování jednoho a téhož postupu. Pokud se tresty nijak nediferencují a nestupňují dle prohřešků, stávají se nefunkčními. Jako hlavní zásadu Matějček uvádí nepřehánění trestů. Pokud začneme příliš silným trestem, nemáme možnost jej dále nijak stupňovat. Píše, že příliš silné tresty vedou buď k útlumu, k pasivitě, apatii, nebo naopak ke vzpouře, vzdoru, či touze po mstě. Dále uvádí, že nepřiměřené tresty mohou snadno vést k pocitům méněcennosti a ponížení. V dalším odstavci se autor zabývá důsledností jako jednou z hlavních zásad při užívání trestů. Nedůslednost uvádí dítě ve zmatek a vychovatele v jeho očích snižuje. [19]

V další kapitole své knihy uvádí, jaké výchovné prostředky tedy ve výchově dětí můžeme použít a zamýšlí se nad jejich druhy.

3.3 Druhy trestů

Druhy trestů, které Matějček uvádí jsou tyto:

1. **odepření něčeho milého**: Podle autora se při použití tohoto trestu předpokládá, že díky nepříjemnému zážitku z nesplněné touhy se předejde dalšímu nevhodnému chování, které by mohlo nastat v budoucnu. Toto je jeden z nejběžnějších trestů a jeho častou formou je domácí vězení.
2. **práce za trest:** Pokud dítěti uložíme nějakou práci za trest, má výchovný účinek pouze tehdy, jde-li o nápravu škody, jež způsobilo. Pokud je to tedy v jeho silách a schopnostech. Je dobré, pokud může dítě bezprostředně a hmatatelně svůj pocit viny odreagovat.
3. **ponížení a výtky:** Řadí se mezi negativní výchovné prostředky, které vedou k trpkému prožitku ponížení. Patří tam například výčitky, pokárání, hubování a podobně. Psychickým mechanismem, který tu má působit k nápravě, je lítost. Dítě pocítí odcizení od těch, kdo je mají rádi, které si způsobilo svým "špatným" chováním. Předpokládá se tedy, že dítě, které bude prožívat svou vinu (bude se za něj stydět a litovat ho), si dá pro příště pozor, aby takovou nepříjemnost opět nepřivolalo. Je zde ovšem nutné, aby dítě k vychovávanému cítilo vřelý citový vztah.
4. **hrozby:** Pohrůžky do budoucna mají vyvolat strach před možným trestem a zabránit tak nežádoucímu chování. Podle Matějčka není dobré, aby dítě žilo neustále ve stínu trestu a v trvalém napětí. To jej vyčerpává a neurotizuje.
5. **trest odložený a okamžitý:** Hlavní zásadou trestu, jak už bylo výše řečeno, je jeho srozumitelnost dítěti. Proto je důležité, aby takový trest přišel ihned po prohřešku.

[19] Srov. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém*?. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012.; s. 73 - 82.

Očekávání příští nepříjemnosti je úzkostný prožitek a zvyšuje tak samotný trest. Odložený trest může být pro dítě příliš náročný až krutý.

6. **posměšky a zahanbení:** Autor uvádí, že tuto kategorie trestů, děti často snášejí hůře než tresty tělesné. Pocit zahanbení jen zřídka vede k tomu, aby dítě upravilo své chování tak, aby se vyhnulo posměchu. Proto Matějček radí tuto formu trestu vůbec ve výchově dítěte neužívat.[20]

3.3.1 Tělesný trest

Ještě před padesáti lety jsme se mohli běžně setkat s tím, že dospělí bili děti přímo na ulici - na veřejnosti - a nikomu, kdo se na to díval, to nepřipadalo ani trochu divné, nebo alespoň pohoršující. Ale názory na tělesné tresty dětí se postupem doby změnily. Stejně tak jako se proměnily například i názory na bití žen. Biddulph uvádí, že však i dnes až 80 % rodičů přiznává, že své děti občas plácnou a je stále mnoho lidí, kteří při občasném užití pohlavek schvalují, podle nich prý zaručuje rychlejší výsledky.[21]

Dále autor uvádí, že děti se plácnutí bojí a je pro ně ponižující. Dodává, že riskantní je ale i pro rodiče, protože nelze přesně rozlišit, kdy plácnutí přechází v bití a bití je jen hněvivým uvolněním rodičovské frustrace. Také pokládá důležité otázky: *"Jak můžeme poznat správnou míru? Opravdu víme, kdy dítě plácneme pro jeho "dobro" a kdy proto, abychom se cítili lépe? Nebo snad proto, abychom se mu pomstili? Můžeme upřímně říct, že jsme rozzlobení jen na dítě, a ne na mnoho dalších věcí, které na nás působí?"*[22]

A já dodávám - je opravdu nutné ho tělesně trestat za něco, co nás momentálně frustruje, a při tom ještě ani není v možnostech dítěte provést/chovat se, přesně podle našich představ?

Také o tělesných trestech například Matějček ve své knize píše, že se jich užívá až příliš často, ale jejich výchovný význam tak velký není.

Jde o tresty na té nejnižší fyziologické úrovni.[23] Dále tělesný trest popisuje jako jednoduchý, či přímo primitivní výchovný zásah.[24] Dodává, že tělesný trest má malou možnost vývoje a členitosti, zato však ve zvýšené míře skrývá nebezpečí přehánění.[25] Na druhou stranu ale uvádí, že jsou situace, kdy je opravdu dobré dát dítěti pocítit tělesnou převahu. Jde ale o to, abychom nepřeháněli a uměli dobře odhadnout, kdy je tento přístup na místě, a kdy už ne. Tělesný trest má podle něj smysl pouze v batolecím věku, ale ve věku předškolním a hlavně školním se již může stát nemístným a spíše neužitečným, ba přímo nevhodným, tedy nevýchovným.

Matějček uvádí jednu obecně platnou zásadu*: "Budeme-li v tělesných trestech zdrženliví a projevíme-li méně rozhodnosti a iniciativy na tomto poli, pak velmi pravděpodobně chybu neuděláme"*.[26] Na konci kapitoly vybízí autor k zamyšlení nad

[20] Srov. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém*?. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012; s. 83 - 97.
[21] Srov. BIDDULPH, Steve. *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999; s. 65.
[22] BIDDULPH, Steve. *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999; s. 66.
[23] Srov. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém*?. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012.; s. 99.
[24] Tamtéž s. 100.
[25] Tamtéž s. 101.
[26] MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012.; s. 101-104.

tím, jestli rodiče fyzicky trestali své děti ve spravedlivém hněvu a zda šlo skutečně o výchovný zásah, nebo spíše jen o projev jejich slabosti, sice lidské, omluvitelné a pochopitelné, ale přeci jen slabosti...[27]

Tento autor je tedy pro užívání minima tělesných trestů ve výchově. Po dosažení předškolního věku dítěte se přiklání k názoru, abychom se tělesným trestům úplně vyhnuli.

Jako další bych uvedla názor autora Rogge. Ten píše, že bití nestanovuje žádné hranice. Dále tělesnému trestu ubírá pedagogický prostředek. Popisuje, že bití poškozuje důstojnost dítěte i vychovatele a pokořuje je. Podle něj je bití, jako prostředek pro stanovení hranic, přiznáním porážky. Bití dle jeho názoru produkuje a vyznačuje "zraněného člověka."[28] (Tento názor zastával i psycholog Rudolf Dreikurs.)

V knize o tělesných trestech dětí uvádí toto:

"Výzkumy potvrzují, že fyzické trestání je z dlouhodobého hlediska neefektivní - nevede ke zvýšení disciplíny či změně chování dětí. Může však vést k negativním zdravotním následkům, fyzickým i psychickým... Odborníci na celém světě proto stále hlasitěji upozorňují, že žádná z forem tělesného trestu, ani ta nejlehčí, by neměla být akceptovaná, je porušením práv dítěte a nevhodným zásahem do integrity jeho osobnosti s možnými dlouhodobými negativními následky..."[29]

V této knize také upozorňují na to, že tělesný trest nemůžeme vidět pouze v rovině psychické a tělesné, ale také v emocionální rovině. Autorka podotýká, že přijímat tělesný trest od námi milované osoby může vést k riziku, kdy si dítě začne spojovat bolest s láskou.[30]

Dále se v knize píše o nových poznatcích z výzkumu, který dokazuje, že dětské tělesné tresty učí agresi a navyšuje vlastní pohotovost dětí k násilnému řešení svých problémů (Dr. Murray Strausse - britská laboratoř výzkumu rodiny). Výzkum dále prokázal, že děti, které jsou pohlavkovány, mají tendenci k depresi, nižší sebekoncepci a v dospělosti častěji akceptují méně placenou práci.[31]

3.3.1.1 Tělesné tresty v historickém kontextu

Pro následující kapitolu je důležité nejdříve vymezit rozdílnost pojmů tělesný trest a týrání. Rozdíl může být patrný z následujících definic.

Tělesné trestání je vymezeno výše. Naproti tomu tělesné týrání se vyznačuje syndromem CAN . Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte byl poprvé popsán na třetí evropské konferenci pro prevenci týrání dětí (1991). Samotná definice tohoto syndromu není jednotná, například profesor Dunovský považuje za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte: *"...jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně*

[27] Srov. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012.; s. 101 - 104.
[28] Srov. ROGGE, J., *Děti potřebují hranice*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007; s. 114.
[29] VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí : definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004.; s. 9.
[30] Srov. LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K., *Tělesné tresty*. Vzdělávací institut ochrany dětí o.p.s., 2006; s. 32.
[31] Tamtéž

i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozuje tělesný, duševní a i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt."[32]

Nelze opomenout fakt, že týrání dětí je v naší zemi trestné, kdežto tělesné tresty jsou běžnou součástí výchovy. V následujícím textu si tedy přiblížíme samotnou historičnost tělesných trestů.

V knize Tělesné tresty je uváděn historický vývoj takto:

Tělesné tresty byly podle historických pramenů užívány například již ve starověkém Řecku, Římě, Egyptě a v dalších zemích.

Způsoby trestání se v jednotlivých civilizacích lišily, ale i přesto bychom mohli najít některé univerzální metody, mezi které patří například bičování, či bití holí.

Avšak je s podivem, že ani ve středověku se k tělesným trestům nestavěli zcela nekriticky. Například už v 11. století sv. Anselm veřejně vystoupil proti krutému zacházení s dětmi.

Nelze opomenout ani anglického filozofa Johna Lockea, jehož myšlenky o výchově byly údajně jedním z hlavních motivů vedoucích polské zákonodárce k zákazu tělesných trestů ve školách v roce 1783.[33]

V době středověku se stát nijak právy dětí nezabýval, první zmínky můžeme dohledat až kolem 15. století, a to pod vlivem humanismu a renesance, kdy tělesné tresty na dětech začaly být čím dál méně akceptovatelné. Nejdříve se tak stalo ve vzdělávacích institucích.

I Jean Jacques Rousseau byl proti používání všech tělesných trestů ve výchově dětí.

Tělesné trestání ve výchovných zařízených je v naší zemi zakázáno od roku 1867. Tyto zákazy však nikdo příliš striktně nedodržoval, jelikož jejich porušování nebylo nijak postihováno. A tak byl tělesný trest, jež byl hlavní součástí autoritativní výchovy, běžný až do první poloviny 20. století. Samotná autoritativní výchova byla po dlouhou dobu využívána jako jediný prostředek k rodinné výchově dětí.

Až po druhé světové válce se naše společnost více orientuje na demokratický styl výchovy a na samotnou ochranu práv dětí. V této době jsou schváleny dokumenty jako je Deklarace práv dítěte (1959) a Úmluva o právech dětí (1989).

V našem státě však tělesné tresty na dětech v rodinné výchově zakázány doposud nejsou. Tělesný trest je zde pořád považován za adekvátní výchovný prostředek a využívá se v mnoha domácnostech.

Jinak tomu je v ostatních zemích. Například mezi první, kdo uzákonily tento zákaz, patří skandinávské země jako je Švédsko (1979), Finsko (1983) a Norsko (1987). Následovány mnoha dalšími státy. Do dnešního dne má tento zákon 27 ze 47 členských států Rady Evropy.

V těchto zemích jsou tělesné tresty formálně zakázány a morálně odsuzovány a jsou dokonce považovány za jednu z forem týrání.

Lovasová a Schmidová ve své knize dále uvádějí, že: *"Průzkumy realizované v devadesátých letech Institutem pro kriminologii a sociální prevenci poukázaly na to,*

[32] DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě,* 1995; s. 24.
[33] Srov. LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K., Tělesné tresty, 2006; s. 5.

že fyzické násilí a agresivita, coby komunikační prostředek ve vztahu mezi rodičem a dítětem, je v českých rodinách poměrně obvyklou záležitostí. v jejich výzkumu z roku 2003 bylo u nás tělesně trestaných téměř 14 % dětí." [34]

Ráda bych dodala, že v mnoha publikacích na toto téma si můžeme povšimnout nejasného vymezení pojmů. Ve výše zmíněné publikaci například autorky směšují pojem fyzické násilí, fyzický trest a agresivita. Přitom fyzické násilí a agresivita směřuje k týrání, kdežto fyzický trest k samotnému týrání dítěte vést nemusí a ve většině případů ani nikdy nevede.

V jiném průzkumu provedeném v roce 1999, což je o celé 4 roky dříve, můžeme vidět jistý posun, který se v rodinné výchově udál. Vymětalová k tomuto výzkumu uvádí: *"Nadpoloviční většina tzv. pořádných rodičů je přesvědčena o pozitivním výchovném efektu výprasku. Podle výsledku orientačních anket až 70 % českých rodičů souhlasí s přiměřeným používáním fyzických trestů."*[35]

V jednom, ještě dřívějším průzkumu, provedeném v roce 1975, jež ale nebyl uskutečněn na našem území, uvádí Gelles a Strauss, že 85 % Američanů odpovědělo, že fyzické tresty jsou "správnou a přirozenou součástí výchovy dětí a dospívajících".

Můžeme si tedy povšimnout jasné tendence od fyzických trestů v rodinné výchově upouštět.

4 Základní styly rodinné výchovy

Pedagogický slovník definuje výchovný styl takto:

"Výchovný styl je souhrn záměrných i spontánních způsobů chování vychovatele k vychovávanému."[36]

Mezi nejčastěji zmiňované a hlavní základní styly rodinné výchovy patří jistě tyto tři:

Autoritativní styl (označuje se také jako dominantní, či autokratický). Je stylem, kdy rodič rozhoduje o tom, co dítě má a nemá dělat v časovém a prostorovém horizontu a plně ho tak ovládá. V tomto stylu se užívá manipulace a trestů. Vyžaduje od dítěte podrobení se rodičovské autoritě. Středem veškerého výchovného působení je rodič - vychovatel. Ten trestá jakoukoliv odchylku od stanoveného řádu. Vychovatel determinuje vychovávaného svými úsudky, zkušenostmi a neposkytuje prostor pro vlastní iniciativu a kreativitu.

Demokratický styl (také se označuje jako sociálně integrativní, či sociálně integrační). Stojí mezi autoritativním a liberálním stylem. Dítě se podílí na spolurozhodování se svým rodičem. Jedná se o nedirektivní výchovný styl. Vychovatel působí spíše příkladem, pomocí zákazů a trestů, ale i ty se občas mohou vyskytnout. Je

[34] LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K., *Tělesné tresty,* 2006; s. 6.
[35] VYMĚTALOVÁ, S., *Domácí násilí: přirozený jev*?, 2001; s. 103.
[36] PRŮCHA,J., *Pedagogický slovník. Praha*: Portál, 1995; s. 258.

zde podporována spontánnost a diskuse. Vede k rozvoji samostatnosti, iniciativy, ale zároveň i respektu k právům ostatních, kázni a odpovědnosti.

Liberální styl (také označován jako slabý či laissez-faire). Tato výchova, na rozdíl od předchozích uvedených, působí málo, či dokonce vůbec. Vychovatel neklade požadavky na dítě, a pokud přeci, pak dostatečně nekontroluje jejich plnění. Role rodiče je pasivní. Liberální styl výchovy může mít negativní dopad na pozitivní vývoj dítěte, protože neformuje potřebné povahové rysy. U takto vychovávaného dítěte se často objevuje nekázeň a dochází k malé odpovědnosti dítěte a nerespektování skupinových norem. Jedná se o výchovu s absencí jakýchkoliv stanovených hranic.

Dále například Binarová, rozlišuje nejčastější typy výchovných stylů rodičů:

- **Výchova rozmazlující**
- **Výchova podceňující**
- **Autoritářská výchova**
- **Projektivní výchova**.
- **Protekční výchova**
- **Výchovný styl normální, harmonické rodiny**[37]

Také Biddulph hovoří o výchovných stylech. Ve své knize popisuje uplatňování tří základních metod během posledního století. Tradiční bylo vedení dětí ke kázni pomocí zastrašování tělesnými tresty. Poté, když ty vyšly z módy, rodiče ukázňovali pomocí pocitů viny a výčitek. V nynější době se začalo využívat metod odloučení, například vykázáním dítěte do pokoje. Na to ale navazuje tím, že ze zkušeností se zavíráním dospělých do vězení můžeme sami vidět, že takovéto odloučení nikoho nenaučí mnoha věcem.[38] Ve své knize se zaměřuje na výchovné metody, které vychovatelé užívali v minulosti:

- **Bití a tělesné tresty**
- **Manipulování pomocí pocitů studu a viny**
- **Metoda odměn a následků**
- **Vykázání dítěte do pokoje**[39]

Jako další Jean Illsleyová-Clarkeová popisuje pět způsobů výchovy. Jedná se o zraňující styl, styl kladoucí podmínky, přehnaně pečující styl, zanedbávající styl a asertivně pečující styl, který považuje za výchovně nejlepší způsob.[40]

[37] Srov. BINAROVÁ, I., *Partnerství, sexualita a rodina*. 1. vyd. Olomouc: Andragogé – Centrum otevřeného a distančního vzdělávání UP Olomouc, 2001; s. 35.
[38] Srov. BIDDULPH, S., *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999; s. 48.
[39] Tamtéž s. 62 - 63.
[40] Tamtéž s. 121 - 124.

4.1 Nevhodné výchovné metody/styly

Někteří autoři uvádí přímo "nevhodné výchovné metody". Mnoho z nich již bylo jmenováno v předchozí kapitole, ale například Rogge vymezuje vlastní skupinu nevhodných výchovných metod takto:

Mezi nevhodné výchovné metody patří například **úzké hranice**. Ty dle autora zbavují děti odvahy. Uvádí, že děti mohou získat představu o svých schopnostech pouze pokud nemají příliš úzké hranice a je jim umožněno vyzkoušet si prožití různých druhů problémů a řešení různých situací. Jen za předpokladu, že dítě jedná samo, zkouší svou sílu a své schopnosti, prožívá samo sebe jako samostatnou a autonomní bytost. K tomu se samozřejmě pojí i neúspěch a frustrace. Přehnaná ochrana, či podceňování dítě zbavuje odvahy. Při hledání samostatného řešení problémů vychovávaný ale potřebuje pomoc a podporu.[41] Podle autora je důležité soucítění (spolucítění) s pocity dítěte, ovšem ne soucit jako takový, který zbavuje zodpovědnosti.

Mezi další nevhodné výchovné metody řadí Rogge **přílišnou volnost.** Děti, vychované ve stylu absolutní volnosti se podle autora stávají postrachem společnosti. Jednají asociálně, chovají se nesnesitelně, bez ohledu na ztráty, zranění či poškození, protože u nich platí jediné pravidlo - prosadit vlastní potřeby a vlastní vůli. Svým chováním provokují a upozorňují na sebe - rády by pocítily důsledky - tedy právě chybějící hranice a pravidla. Chtějí být přijímány, mít vlastní identitu k vyjádření a přejí si dokazovat své kompetence a silné stránky. Za neohraničenou svobodou se skrývá neosobní odstup. Styl přílišné volnosti v dětech nebuduje důvěru, neuvolňuje je, a proto se bojí střetu. [42]

Dále popisuje styl **bezmezného rozmazlování**. Říká, že rozmazlování je výrazem přehnané ochrany, nebo kompenzuje nedostatek vztahů ve vzájemném soužití. Vztahy se nedají vyjadřovat prostřednictví kupování a dávání zboží. Když rodiče materiálně odměňují samozřejmosti (například pomoc v domácnosti), znehodnocují svůj vztah s dětmi. Pro správný růst dítěte je důležité, aby se dokázalo vyrovnat s materiální frustrací.[43]

I psychoanalytik Wolfgang Schmidbauer píše ohledně konzumu, že: "Méně je někdy více."

[41] Srov. ROGGE, J., *Děti potřebují hranice.* Vyd. 3. Praha: Portál, 2007; s. 40 - 43.
[42] Tamtéž s. 48 - 52.
[43] Tamtéž s. 52 - 54.

4.1.1 Proč je užití direktivních metod neefektivní?

Gordon uvádí jednotlivé skupiny reakcí dětí na přísnou, ovládající a autoritativní výchovu. Děti těmito způsoby bojují, pokud je ohrožena jejich svoboda a osobní integrita. Popisuje, že jedním ze způsobů, jak se s přílišnou autoritou rodičů vyrovnat je buďto s ní bojovat, či ji pasivně přijmout, uzavřít se do sebe a stát se submisivním. Rozvádí tedy tyto typy:

Zlost, vztek, nepřátelství: Dítě nesnáší toho, kdo jej ovládá. Nelíbí se mu, že někdo, kdo je větší a silnější, využívá jeho slabostí, rozkazuje mu a připravuje ho o jeho svobodu. Mnohdy pociťuje vzdor a zášť k vychovateli. Touží po nezávislosti, protože záviset na někom může být riskantní.

Agrese, msta, protiútok: Nadvláda rodičů často dítěti nedovoluje to, co by si přálo, což vede k frustraci, která může vzrůst až k agresi. Rodiče spoléhající pouze na svou autoritu, můžou dříve či později očekávat, že se agrese u dítěte projeví. Dítě se mstí, ostře rodiče kritizuje, trestá je mlčením, odmlouvá, či si nalezne jinou věc s potencí agresivity, kterou by se, podle něj, mohl rodičů dotknout.

Lhaní, skrývání pocitů: Dítě se naučí, že lží se může vyhnout trestu, či dokonce získat odměnu. Mnoho rodičů spoléhá ve výchově pouze na odměny a tresty, a tak se dítě naučí snadno lhát, jen co pochopí hodnoty svých rodičů. Podle autora se jedná o naučenou reakci - jakýsi mechanismus, jak se vypořádat s pokusem o manipulaci ze strany rodičů pomocí odměn a trestů.

Obviňování druhých, vymlouvání, podvádění: V rodinách, kde je více dětí, se o odměny a tresty soupeří. Brzy si tedy dítě osvojí nový mechanismus, kdy jiného sourozence dostane do nevýhody. Obviní ho, pomluví před rodiči, svalí na něj vinu... Používáním odměn a trestů tak rodiče namísto spolupráce svých dětí, vybudují svárlivost a soutěživé chování.

Panovačnost, rozkazovačnost, šikanování: Dítě se snaží mladším či slabším dětem rozkazovat a šikanovat je hlavně proto, že samo na sobě pocítilo rodičovskou sílu a moc.

Potřeba zvítězit, neschopnost unést prohru: Dítě, které vyrůstá v prostředí častých odměn a trestů si může vytvořit silnou potřebu vypadat "dobře" a vyhrávat a naproti tomu vyhnout se tomu vypadat "hloupě" a prohrávat.

Vytváření spojenectví, spolčování proti rodičům: Děti ovládané autoritativním a direktivním způsobem si časem osvojí další způsob, jak se s takovou nadvládou vyrovnat. Jedná se o schéma spojenectví s dalšími dětmi, i mimo rodinu, aby mohly proti rodičům postupovat jednotně. Místo toho, aby se dítě identifikovalo se svou rodinou, se tak ztotožňuje se skupinou vrstevníků, aby mohly společně bojovat proti moci dospělých.

Podřízenost, poslušnost, přizpůsobivost: Některé děti se rozhodnou řešit rodičovský útlak podřízením se. Obzvláště k tomu dochází, aplikují-li rodiče svou moc příliš tvrdě. Děti se z důvodu příliš tvrdého trestání mohou stát bázlivými a ustrašenými a zůstat tak až do dospělosti. Tento typ lidí je autoritativní výchovou poznamenán nejvíce, protože v nich zůstává zakořeněný strach z autorit. Celý život se pak mohou jen

pasivně podřizovat a potlačovat své vlastní potřeby, mít strach z konfliktů a bát se hájit své vlastní přesvědčení.

Podlézání, pochlebování: Zalíbit se někomu, kdo má moc odměňovat či trestat a dostat ho tak na svou stranu, je jedním ze způsobů, jak dítě může přistoupit k takovému typu výchovy. Děti brzy jistí, že dospělí při udělování trestů a odměn nejednají nestranně a patřičně toho využívají.

Konformita, nedostatek tvořivosti, strach zkoušet nové věci, nutnost předem se ujistit o úspěchu: Autoritativní výchova rozvíjí spíše konformitu, než-li kreativitu. Tvořivost se potlačuje strachem a strach vytváří moc. Dítě se bojí dělat něco, co není zvykem kvůli strachu z trestu.

Stáhnutí do sebe, únik z reality, fantazírování, ústup: Dítě může uniknout do sebe v případě, že je pro něj příliš těžké vypořádat se s mocí rodičů. Hlavně v případech, kdy je trest příliš přísný, provádění odměn je nedůsledné, odměny je příliš složité získat, či pokud je pro ně náročné naučit se chování, které nevede k trestu.[44]

4.2 Stanovení hranic

V každé výchově a hlavně v té, kde nejsou užity tresty, je důležité stanovení hranic, o čemž dále pojednám v této kapitole.

Rogge ve své knize uvádí, že pouze vychovatelská osobnost může stanovit hranice, tedy osobnost, která přijímá sama sebe a zároveň se cítí přijímána se všemi svými přednostmi a nedostatky. Jen taková osobnost je ochotná přijímat děti se vším všudy. Také píše, že rozumět dětem, vciťovat se do jejich starostí a trápení, neznamená přijmout destruktivní překračování hranic. Při výchově je důležité, zda se rodiče dostatečně vypořádali s vlastní životní a rodinnou historií.[45] K tomu dále uvádí nutnost akceptace vlastního dítěte v sobě. Pokud dítě ve mně stále intenzivně působí a cítím bolest, úzkost a smutek, kterými jsem já trpěl jako dítě v minulosti, snažím se nenapáchat tyto škody na dítěti, které vychovávám. Ale tím předávám svou úzkost a nejistotu dál. Pokud akceptuji své dětství, mohu tím spíše přijmout dítě před sebou, i sebe samého, jako autonomní bytost.

Dále uvádí, že pokud rodič sám v dětství zažil stanovování hranic jen jako ponížení, zoufalství a porážku, těžko je bude nyní stanovovat svým dětem. Děti samotné však potřebují pevné a hlavně čitelné osobnosti. Jsou schopny se správně orientovat, pokud cítí pevnost, která vytváří hranice. Pokud chybí, dochází k nejistotě a děti se pokoušejí hranice testovat a zjišťují, kam až mohou zajít. Autor však podotýká, že pevnost nemá nic společného s křikem, s fyzickým či psychickým násilím, nebo dokonce s panovačností. Rozumí se jí ale určitost v postojích a hlase, vnitřní klid, uvolněnost a hlavně vzájemná úcta. Ten, kdo chce vést své děti k samostatnosti

[44] Srov. GORDON, T., *Výchova bez poražených: řešení konfliktů mezi rodiči a dětmi*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2012; s. 176 - 184.
[45] Srov. ROGGE, J., *Děti potřebují hranice*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007; s. 21.

a autonomii, měl by sám být samostatný a autonomní - měl by mít odvahu stát si za svým jednáním a hlavně odvahu být nedokonalý.[46]

Také podotýká, že ten kdo ignoruje ustavičné překračování hranic a staví se vůči nim lhostejně, přispívá nejen k posilování destruktivních aktivit a postojů, ale také si přeje vytvářet pocit vlastní hodnoty a pocit vzájemného respektu a úcty. Vytyčené hranice však nejsou ničím definitivním. Dále autor lpí na důležitosti respektování dítěte rodiči a úcty k němu, která posiluje pocit jeho vlastní hodnoty, dodává mu důvěru, usnadňuje orientaci a utvrzuje v něm spolehlivost. Dodává, že pouze pokud dítě respektuji, vážím si ho a jdu mu příkladem, mohu teprve poté očekávat takovýto postoj i od něho. [47]

Z výše uvedených souvislostí můžeme předpokládat, že mnohé těžkosti při rodinné výchově spočívají hlavně v nedostatečném vymezení hranic. Rogge popisuje, jak mnoho destruktivních, rušivých a neobyčejných akcí a aktivit všedního dne, je jen pokusem dětí vyznat se v mlhavém světě, ve kterém nejsou schopny se správně orientovat.[48]

Z toho plyne, jak uvádí na dalších stranách, že děti chtějí a potřebují jasné hranice a pravidla. Přejí si mít jasno. Chtějí vědět, na čem jsou. Hranice sjednávají ochranu, dávají pomoc a utvářejí spolehlivý systém souřadnic, ve kterém se děti mohou snadno vyznat. Narážení na hranice, znamená poznávat hranice jejich vlastních schopností a možností - kdy se z "nyní nemohu" stává za pomoci rodičů "už to dokážu a mohu". Takové narážení na hranice, či otírání se o ně, může dítě motivovat, aby se odvážilo novému a vyzkoušelo si nové.[49]

Rodiče, kteří se uchylují pouze k zákazům a trestům, namísto stanovování jasných pravidel a jejich dodržování, mají na děti negativní vliv, jelikož se snaží lámat dětskou vůli. Tresty a zákazy tedy nejsou vhodným prostředkem ke stanovování hranic. Zákazy vedou děti k tajnostem a lžím a tresty vytvářejí bloky. Autor podotýká, jak je důležité nebýt lhostejný k porušování hranic. Takovéto jednání nás vybízí k upravení, či rozšíření, nebo změně daných pravidel, nebo abychom pomocí dohodnutých důsledků takovému chování zabránili. Děti nemáme pokořovat, ale vážit si jich a hledět na ně, jako na své bližní.[50]

Pokud dítě stanovenou hranici překročí, je nutné být důsledný a důsledně i jednat, nikoliv ale trestem. Spíše jde o logické důsledky a přirozené následky. Ty musí mít vztah k přítomnému okamžiku, nikoli pátrat v minulosti po příčinách nesprávného chování. Je nutné konstruktivně vyřešit konflikt - s ohledem na budoucnost. Přirozené důsledky tak dítěti ukazují, že umí víc, než jen nedodržovat pravidla a porušovat hranice, ale také že dokáže problém konstruktivně vyřešit. Tresty podle autora pouze posilují komplexy méněcennosti - ukazuje to, co všechno dítě nemůže - kdežto logické následky posilují sebehodnocení - to, co všechno mohu. Přirozené důsledky tedy

[46] Srov. ROGGE, J., *Děti potřebují hranice*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007; s. 23.
[47] Tamtéž s. 24.
[48] Tamtéž s. 29.
[49] Tamtéž s. 30.
[50] Tamtéž s. 31.

neobsahují žádné hrozby, tak jako tresty, ale dítě povzbuzují, aby mohlo napomáhat při změně svého rušivého jednání. Autor uvádí, že zatímco tresty zbavují svéprávnosti a odvahy, přirozené důsledky budují osobnost jedince. Vracejí dítěti odpovědnost za chování a jednání. Ukazují východiska a cesty tím, že mu dávají pocítit důsledky nepřiměřeného jednání.[51]

4.3 Metoda přísné lásky

Je založena na stanovení jasných pravidel a jejich dodržování. O důležitosti hranic (pravidel) píši v předchozí kapitole. Přísná láska znamená tedy rozhodné chování, ovšem s láskyplným úmyslem.[52] Metoda přísné lásky je v mnohém podobná výše uvedené metodě, uvedu tedy jen základní body.

Metoda přísné lásky se zakládá na nutnosti kázně a jasných pravidlech.

Bez kázně si dítě nevytvoří systém vnitřní kontroly, bez vnitřní kázně si dítě komplikuje život. Vychovatelé, kteří svým dětem dovolí dělat si, co chtějí, je značně znevýhodňují pro život ve skutečném světě. Rodič, který uplatňuje metody přísné lásky svým postojem říká dítěti, že ho má rád, a proto mu nedovolí chovat se právě takhle... Pokud vychovává s tímto přístupem, znamená to, že své dítě nikdy neuhodí, neubližuje mu, ani ho neponižuje, ale přesto je na ně přísný.[53]

Samotná metoda přísné lásky je založena na dvou základních postupech. První se nazývá "stůj a přemýšlej" a druhý "dohoda".[54]

Tato metoda zastává postupy bez bolesti, pocitu viny a strachu. Zároveň ale autor podotýká, že u malých dětí je občas třeba fyzicky zasáhnout. Musí se to ale dít tak, abychom dítěti neublížili a nevylekali ho, ve formě klidných pohybů a bez bolesti. Dále radí, poslat (či postavit) dítě na určené místo v domě, kde ho nebude nic rozptylovat, aby tam "stálo a přemýšlelo". Dítě které to udělá, ale musí vědět, že to nebude trvat dlouho, že to není nic hrozného - žádný trest - ale způsob jak překonat problém. (Autor k tomu uvádí, že se dítě nemusí cítit špatně když "stojí v koutě". Mělo by vědět, že je tam proto, aby zjistilo, co mělo udělat jinak. Jakmile to bude vědět, je čas si o tom promluvit a dítě pak může odejít.)[55] Je nutné klást důraz na to, aby k přijatelnému řešení došlo dítě samo.[56]

Samotnou kázeň nelze vynutit tresty. Díky metodě přísné lásky se dítě učí o svém jednání přemýšlet a dohodnout se. Sice způsobuje dítěti jisté nepohodlí, ale nikdy nezpůsobuje bolest.[57]

Autor také uvádí, že mnoha konfliktům je nejlepší rovnou předejít. Dokážou-li rodiče trochu předvídat, můžou tomu, aby situace přerostla v konflikt, častokrát

[51] Srov. ROGGE,J., *Děti potřebují hranice.* Vyd. 3. Praha: Portál, 2007; s. 93 - 94.
[52] Srov. BIDDULPH, S., *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999; s. 13.
[53] Tamtéž s. 42 - 43.
[54] Tamtéž s. 44.
[55] Tamtéž s. 60.
[56] Tamtéž s. 46.
[57] Tamtéž s. 48.

zabránit.[58] Dále uvádí, že mnoho zbytečných nepříjemností vzniká kvůli únavě, napětí a hladu, čemuž lze předcházet. Potížím můžeme předejít odvrácením pozornosti dítěte, což znamená, že vymyslíme lepší způsob, jak něco dělat. Dle autora mnoho "zlobení" způsobuje neznalost dítěte, jak se má v určité situaci zachovat. Když tedy dělá něco špatně, nemáme na něj útočit, ale poučit jej.[59]

I v další kapitole autor uvádí, jak je důležitá kázeň bez bití a znovu podotýká, že samotná slova pro ty nejmenší děti nestačí. Malým dětem občas musíme zamezit v určitém chování, a tak jim dopomoci, aby se chovaly správně a zklidnily se. Na to lze skvěle použít metodu "stůj a přemýšlej" a dosáhnout cíle bez násilí. Také ale uznává, že tuto metodu nelze použít za každé situace. Například v dešti na ulici. Při takové situaci radí metodu inovativně pozměnit, například na "zvedni ho a odnes".[60]

Biddulph radí ve výchově nepoužívat metod obav a zastrašování ani v dospívání. Pokud dítě násilně projevuje svůj vzdor, či uteče z domova, je mnohdy příčinou selhání komunikace v rodině, nebo preference agresivity, na kterou při výchově rodiče spoléhali více než na spojení prosazování a lásky.[61]

Na závěr uvádí dvě hlavní výhody, které získáme aplikováním této metody. Upuštění od tělesných trestů a také od manipulace pomocí pocitů viny. Podotýká, že i při používání této metody budou v rodině vládnout rodiče a děti budou pořád dělat, v případě nutnosti, co se jim řekne. Píše, že s dětmi bude neustále mnoho práce, ale díky tomu, že rodič bude vědět, jak se ke kterému problému postavit, vyrovná se s jednotlivými vývojovými stupni dítěte s větší lehkostí.[62]

4.4 Pozitivní naslouchání

Gordon stanovuje hlavní zásady pro správnou komunikaci s dítětem. Ptá se a hledá odpověď na otázku: " Jak dětem naslouchat, aby s námi mluvily?"[63]

Podle něj, se dnešní děti rodičům uzavírají a nesdělují jim své pocity a problémy. Většina svým rodičům nedůvěřuje a nemyslí si, že by jim mohli být v jejich životních problémech nápomocní. Proč se ale tomu děje? Autor píše, že díky výzkumům a klinickým zkušenostem pomalu začínáme chápat, co je pro podporující vztah nezbytné. A "vyjádřit přijetí" je tím nejvýznamnějším faktorem.

Síla přijetí je tedy jedním z nejdůležitějších bodů pozitivního naslouchání. Pokud dokáže rodič své dítě přijmout a dát mu to také najevo, stává se mu velkou oporou.[64]

Ve většinové rodinné výchově se bohužel můžeme potýkat se sdělováním nepřijetí. Rodiče totiž věří, že pokud přijmou dítě takové, jaké je, nebude se pak dále rozvíjet pro ně přínosným směrem. Sdělují tak dítěti více to, co se jim nelíbí, co nepřijímají. Věří

[58] Srov. BIDDULPH, Steve. *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999; s. 50.
[59] Tamtéž s. 51-52.
[60] Tamtéž s. 67.
[61] Tamtéž
[62] Tamtéž s. 68.
[63]Srov. GORDON, T., *Výchova bez poražených: řešení konfliktů mezi rodiči a dětmi.* Vyd. 1. Praha: Malvern, 2012; s. 42.
[64] Tamtéž s. 43.

tak, že svým dětem lépe pomohou zbavit se negativních vlastností. Své děti posuzují, kritizují, napomínají, rozkazují jim a moralizují. Taková výchova je obtěžkána negativním hodnocením. Dávají dětem poselství "nepřijímám Tě takového, jaký jsi a měl by ses změnit".

Gordon uvádí příklad jedné dívky, která k němu přišla do poradny:

"Pořád mi říkají, jak jsem špatná, jak mám hloupé nápady, jak mi nemůžou věřit a jak dělám věci, které se jim nelíbí. Když si stejně už myslí, že jsem špatná a hloupá, tak se tak klidně můžu chovat dál."

Jedno staré úsloví říká: "Opakuj dítěti, že je zlobivé, a ono se zlobivým skutečně stane." - Často se děti stávají tím, za co je rodiče pokládají.

Nepřijetí uzavírá děti do sebe a učí je, že je mnohem příjemnější nechávat si své problémy i pocity pro sebe, s rodiči tudíž přestávají mluvit.

Nejdůležitějším účinkem, který vyjádření přijetí má, je to, že je dítěti dáván niterný pocit, že je milováno. Cítit, že mě druhý přijímá, znamená cítit se milovaný.

Samotné přijetí se však musí vyjádřit, nestačí jej cítit uvnitř - i když to je samozřejmě také zapotřebí.

To, jakým způsobem rodiče s dětmi mluví, závisí na tom, zda jim budou škodit, či budou nápomocní.

Autor popisuje některé hlavní body, jak takové přijetí dítěti ukázat:[65]

1. ***neverbální komunikace přijetí*** - Kdy dáváme neverbálními gesty dítěti najevo přijetí/nepřijetí.
2. ***nezasahování jako vyjádření přijetí*** - To znamená, že rodiče vyjádří své přijetí tím, že nebudou zasahovat do činností dítěte.
3. ***pasivní naslouchání jako projev přijetí*** - Pasivní naslouchání - tedy ticho- se dá velice dobře využít jako samotný projev přijetí. Ticho znamená nekritizování, mlčením druhého přijímáme. Díky tomu, že dítěti naslouchám, ale nekritizujeme ho, či mu nevnucujeme svůj názor a pohled na věc, se může rozhodnout samo a samo také přijít na řešení.
4. ***sdělování přijetí verbálně*** - Pokud chceme vytvořit zdravý vztah vzájemné důvěry, je třeba verbální interakce. Mluvení je tedy ve vztahu důležité, je však zcela klíčové, jakým způsobem verbální interakci provádíme. Je třeba se zaměřit na to, jakým způsobem rodiče dítěti odpovídají. Autor různé reakce rodičů dělí do dvanácti skupin, do kterých lze podle něj zařadit všechny možné odpovědi rodičů.

Komunikační bloky tedy jsou:

a) Nařizování, přikazování, komandování: Nabádáme dítě, aby něco udělalo, dáváme příkazy a rozkazy (pocity a potřeby dítěte nejsou důležité).

b) Varování, napomínání: Ukazujeme dítěti, jaké následky bude mít, když se zachová určitým způsobem (vyvolávají pocity strachu a podřízenosti).

c) Nabádání, moralizování, domlouvání: Stanovujeme dítěti, co by mělo, nebo nemělo, může, nemůže, nebo musí dělat (odvolávají se na moc vnější autority, na povinnost či závazky).

[65] Srov. GORDON, T., *Výchova bez poražených: řešení konfliktů mezi rodiči a dětmi*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2012; s. 44 - 52.

d) Udělování rad, předkládání návrhů a řešení: Říkáme dítěti, jak má vyřešit problém, dáváme mu rady a návrhy, poskytujeme hotové odpovědi a řešení (nedůvěřujeme úsudku dítěte, nebo jeho schopnosti najít vlastní řešení).

e) Kázání, poučování, předkládání logických argumentů: Pokoušíme se dítě ovlivnit předkládáním faktů, argumentů, logických závěrů, informací nebo vlastních názorů (dítě může mít pocit, že na něj nahlížíme jako na méněcenného, podřízeného a neschopného).

f) Posuzování, kritizování, nesouhlas, obviňování: Posuzujeme a hodnotíme dítě negativně (dítě se cítí neschopné, ponížené, hloupé, méněcenné a provinilé).

g) Chválení, souhlas: posuzujeme a hodnotíme dítě pozitivně (pochvala má velmi často negativní dopad - pozitivní hodnocení, které není ve shodě s představou, kterou o sobě dítě má, může vyvolat odpor).

h) Nadávání, výsměch, ponižování: Dítě zesměšňujeme a ponižujeme, dáváme mu "nálepku" (mohou mít ničivý dopad na představu, kterou si o sobě dítě vytváří, mohou také vyvolat pocit, že dítě nemá žádnou hodnotu, je špatné a nemilované).

i) Výklad, analýza, diagnóza: Říkáme dítěti, jaké jsou příčiny a motivy jeho chování. Vysvětlujeme, proč udělalo to, či ono. Sdělujeme, že už jsme ho v podstatě prohlédli a určili diagnózu (pocit, že má dítě rodič "přečteného" pro něj může být děsivé a frustrující).

j) Konejšení, litování, utěšování, podporování: Chceme, aby se dítě cítilo lépe. Rozmlouváme mu jeho pocity, pokoušíme se špatné pocity zahnat, nepřipouštíme si jejich intenzitu (sdělení říká, že rodič chce aby se dítě přestalo cítit, tak jak se cítí; dítě může mít pocit, že mu rodič nerozumí).

k) Zjišťování, dotazování, vyslýchání: Zkoušíme zjišťovat důvody, motivy, příčiny. Dohledáváme další potřebné informace k vyřešení problému (otázky mohou děti vnímat jako nedostatek důvěry, podezřívavosti, či pochybnosti).

l) Odsouvání tématu, rozptylování, zlehčování, rozveselování: Snažíme se problém odsunout stranou, dítě rozptýlit, rozesmát. Snažíme se, aby dítě na problém zapomnělo, problém vytěsňujeme (mohou vyjadřovat, že dítě rodiče nezajímá, nerespektují jeho pocity, nebo ho odmítají.) [66]

Podle Gordona se tedy výše zmíněným dvanácti komunikačním blokům musíme vyhnout, jelikož v dítěti vyvolávají pocity viny, nepatřičnosti, snižují jeho sebevědomí, umlčují ho a vyvolávají obranný postoj...

5. ***aktivní naslouchání*** -Při aktivním naslouchání je důležité správně rozpoznat, co se nám dítě snaží sdělit. [67]

Důležitá je zpětná kontrola toho, co nám dítě sděluje, ujištění se, zda chápeme dobře slova dítěte.

[66] Srov. GORDON, T., *Výchova bez poražených: řešení konfliktů mezi rodiči a dětmi*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2012; s. 52 - 56 a s. 302 - 307.
[67] Tamtéž s. 60 - 62.

Při užití aktivního naslouchání, dáváme dítěti prostor, může rozvinout své myšlenky, rozpovídat se a podělit se o své pocity. Má možnost přehodnotit svůj problém, najít si své vlastní řešení. Vlastně může udělat takovou svou vlastní sebereflexi. Dítě má možnost vyjádřit své negativní pocity. Aktivní naslouchání pomáhá dětem zjistit, co opravdu cítí. Tento princip podporuje vřelý vztah mezi rodiči a dětmi. Usnadňuje řešení problému tím, že jej vysloví nahlas, také dítě začíná více samostatně přemýšlet a samo nacházet řešení svých problémů. Díky němu se děti stávají samostatnějšími, zodpovědnějšími a nezávislými jedinci.[68]

4.5 Další výchovné metody

Další výchovné metody jsou obdobné jako ty již uvedené, proto udám pouze stručnou charakteristiku.

Například Aldortová, jejíž výchovný styl je komplexní a rozsáhlý říká, že jde o **výchovu bez ovládání**. Učí rodiče, jak odstranit dítěti z cesty jejich vlastní emoce, aby mohlo být, kým je, a nebylo omezováno rodičovskou minulostí, úzkostí z budoucnosti, či obavou, co si pomyslí okolí. Učí vychovávat bez omezení. Popisuje, jak se zbavit a odpoutat od zažitých způsobů a návyků používat moc. Bezpodmínečnou lásku uvádí jako nejdůležitější "výchovný prostředek", definuje jí jako nepodmíněnou lásku k dítěti a ne k pouhé představě, jaké by dítě mělo být.[69] Dále uvádí důležitost rodičovského růstu, společně s růstem dítěte, aby mohlo být do praxe uvedeno pravé výchovné působení. Dle jejích slov mají rodiče děti vést, ne ovládat.

Aldortová věří, že děti učí to, co jim dáváme. Pokud je ovládáme a manipulujeme s nimi (třeba i chválou), naučí se tím manipulovat a ovládat druhé. Děti se učí ze vztahu k nám, z toho, jak se k nim samým chováme my a jak se chováme ke svému okolí. Ať se chovají jakkoliv, pouze nám nastavují zrcadlo. Děti jsou odrazem rodičů a nemusíme je nic učit, stačí pouze být s nimi.[70]

Také existuje mnoho internetových stránek a uskupení, které řeší výchovné styly bez užití trestů, jedním z nich je i **Nevýchova**. Ta praktickými návody řeší, jak správně a účinně vychovávat děti a pomáhá tak rodičům řešit jejich potíže ve výchově. Rodiče mohou díky internetovým stránkám společně komunikovat, radit se a podělit o zkušenosti. Existuje také mnoho video návodů. Nevýchova není pouze neosobní projekt na internetu, ale jsou pro rodiče pořádány i workshopy a semináře. Nevýchova nenabízí "instantní" řešení na problém, ale obecně platné principy. [71]

Samozřejmě existuje mnoho dalších výchovných metod, výše jsem uvedla pouze příklady některých z nich pro pochopení hlavních myšlenek.

---

[68] Srov. GORDON, Thomas. *Výchova bez poražených : řešení konfliktů mezi rodiči a dětmi*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2012; s. 67 - 68.
[69] Srov. ALDORT, N., *Vychováváme děti a rosteme s nimi*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2010.; s. 12.
[70] Tamtéž
[71] Srov. Nevýchova. *Nevýchova* [online]. Praha: Centrum Nevýchovy s.r.o., 2015 [cit. 2015-12-22]. Dostupné z: http://www.nevychova.cz/

5 Správný morální vývoj bez trestů?

Výše popisované teorie se nezabývají důležitou otázkou. Tou je morální výchova v rodině - můžeme dítě naučit důležité morální hodnoty naší společnosti bez fyzických i psychických trestů za jejich překračování? Lze netrestat ani za vážné morální prohřešky dítěte? Toto neřeší žádný z psychologů, který se daným tématem - výchovou bez trestů - zabývá.

Také ve svých knihách nehledí na celkový kontext života rodiny - je velký rozdíl, pokud rodič dítě bije a nedostává se mu ani dostatek lásky, nebo dítě občas uhodí, ale dítě si je vědomo rodičovské lásky. Autoři výše uvedení neposkytují náhled rozdílů na fyzické trestání bez lásky a s ní, neberou také v potaz celý rodinný komplex.

Ráda bych tedy uvedla alespoň nástin tohoto problému.

Například Muchová ve své knize Morální výchova v nemorální společnosti uvádí metody účinné pro morální výchovu, které má rodina k dispozici. Dle ní není devízou rodinného života poučování, ale především intenzita vzájemných vztahů, tudíž hloubka zkušeností a samotný způsob jejich interpretace. Působení rodičů jako vzorů je nejdůležitější.[72]

Dále uvádí slova Weilera. Ten tvrdí, že pokud rodiče jednají nepředvídatelně a střídají fyzické a psychické tresty, neumožňují dětem logice morálních pravidel vůbec porozumět. Tedy potvrzuje výše napsané, že rodina přispívá k morálnímu vývoji dítěte hlavně vytvářením efektivně pozitivních vztahů. Také popisuje prosociální výchovný styl, který spočívá v principu náklonnosti a přijímání, které se stabilně vyjadřuje laskavým jednáním. Rodiče tedy následky dětských činů vysvětlují.[73]

Rogge píše, že morální cítění a představy se u dětí vyvíjí teprve od čtvrtého nebo pátého roku života, což by tedy znamenalo, že dříve dítě nepochopí, jak jednat morálně. Tresty tedy morálního svědomí u dítěte nedosáhneme. Od pátého roku je již možné dítěti chybu vysvětlit, a proto zase není nutné trestat. Toto ovšem vyvrací například Piaget a jeho rozdělení heteronomní a autonomní morálky. Kdy heteronomní morálku dítě již předškolního věku pozná díky vnějším zákonům - odměnám a trestům. Také Kohlberg zdůrazňuje důležitost trestu po morálním provinění, či naopak odměny pro utužení dobrých morálních zásad už od útlého věku. Dále Rogge zastává teorii, kdy rodiče a jejich chování jsou pro dítě vzorem. Je tedy důležité, aby rodiče vedli děti k přátelskému sociálnímu chování.[74]

Tutéž tezi zastává i Hass. Také uvádí, že odměny a tresty mají pouze pomíjivý účinek. Cituji: "Proč bychom měli být dobří, když nás nikdo nevidí?"[75]

Na rozdíl od výše uvedeného autora ale uvádí, že co je morální, se děti učí již ve dvou letech při hře a sami dobře poznají, kdy se na nich udála křivda. Podle něj je smysl

[72] Srov. MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK); s. 123.
[73] Tamtéž s. 126.
[74] Srov. ROGGE, Jan-Uwe. *Výchova dětí krok za krokem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007; s. 85-86.
[75] HASS, Aaron. *Morální inteligence : jak rozvíjet a kultivovat dobro v nás*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1999; s. 23.

pro spravedlnost vrozený.[76] Dále v knize upozorňuje, že základní prvky morálního chování můžeme rozpoznat již před samotnou schopností rozumně uvažovat a mluvit. Badatelé shromáždili u malých dětí množství nezištnosti, sympatie, přátelství i soucitu. Pozorování sociologů vypovídají o vrozené citlivosti dětí k neštěstí druhého.

Kotásková ve své knize popisuje, že se dají v lidské socializaci prokázat dlouhodobé negativní účinky silné averzivní kontroly (např. autoritativní výchova) a dále uvádí antecedenty kvalitního morálního vývoje dětí, pocházejících z oblasti rodičovských postojů, a popisuje generalizaci z výzkumů:

- často projevovaná láska a vřelost k dítěti podporuje identifikaci dítěte s rodičem
- používáním disciplinárních technik (trestů), jež směřují ke změně chování dítěte indukováním vnitřních sil k vyhovění, v kontextu s láskyplnými vztahy, pozitivně ovlivňuje reakce dítěte po přestupku nebo překročení morálních norem; techniky výchovy, které obsahují fyzickou krutost nebo prosazují moc rodičů nad dítětem, vedou přímo k vývoji morální orientace dítěte založené na strachu z trestu a vnějšího přistižení
- jiné speciální způsoby výchovy, například zřetel na systém potřeb dítěte (a jiné již zmiňované v mé práci), mohou ovlivnit typ interiorizované morálky[77]

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že při morálním vývoji dítěte je důležitá láska rodičů, při které si můžeme dovolit dítě trestat i fyzicky. Ovšem při tělesných trestech bez láskyplného chování si dítě dobré morální zásady neosvojí. Výchova bez trestů se stanovením pevných hranic, čemuž se věnuji v jedné z předchozích kapitol, je tedy dobrému morálnímu vývoji dítěte nakloněna.

Tato slova potvrzuje také Hoffman, který po dlouholetých výzkumech navrhl tři druhy rodičovských praktik, jež se vztahují k dětské morální charakteristice - prosazování rodičovské moci, odnětí lásky a používání logické argumentace. O všech třech jsem již hovořila. Poslední způsob má podle Hoffmana nejtěsnější vztah ke zvnitřnění správných norem a k pozdější uvědomělosti.[78] Autor je tedy také proti užívání trestů a ztotožňuje se s tím, že mají být nahrazeny vysvětlováním.

Naproti tomu Bettelheim zastává opačný názor. Tvrdí, že člověk nemůže dosáhnout vysoké morálnosti bez toho, aby nejdříve nebyl jako dítě vystaven přísné morálnosti založené na strachu. Úzkost a strach, o který se opírala již psychoanalýza, jsou také respektovány teoretiky sociálního učení jako potřebné pro proces učení. Dále také Aronfreed považuje úzkost za nutný proces k utvoření "vnitřního kognitivního monitoru" k morální motivaci jednání. Oproti tomu ale Burton dokládá, že příliš intenzivní trest může zvýšit deviaci navozením úzkosti a narušením diskriminace dobra od zla.[79]

[76] Srov. HASS, Aaron. *Morální inteligence : jak rozvíjet a kultivovat dobro v nás*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1999; s. 28.
[77] Srov. KOTÁSKOVÁ, Jarmila. *Socializace a morální vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Academia, 1987; s. 39 - 40.
[78] Tamtéž s. 41.
[79] Tamtéž s. 43 - 44.

Z této kapitoly tedy můžeme uzavřít, že autoři nezastávají jednotný názor na to, zda je trestání dětí - ať už fyzické či psychické - nutné pro jejich správný morální vývoj. Zda je tedy možné se ve výchově opravdu vyhnout jakýmkoliv trestům, je stále diskutabilní otázkou, na kterou mají různí autoři různé názory.

ZÁVĚR

Každé dítě je jiné a mělo by se k jeho osobnosti přistupovat jako k jedinečnému celku a individuu. Tedy jaká výchovná metoda platí na jedno dítě, nemusí platit i na druhé. Některé dítě je velice citlivé a zaskočí ho, či dokonce rozpláče i jemné zvýšení hlasu, kdežto na jiné můžeme zakřičet z plných plic a ono se nás s drzým úsměvem otáže, co potřebujeme, že tak křičíme.

Také samozřejmě musíme měnit výchovné styly, podle vývojového stadia dítěte. Tímto tématem se však v mé práci příliš nezabývám. Ale z mnoha odborných knih se můžeme dozvědět, v jakém vývojovém stupni dítě určitou věc zvládá či vyžaduje a co naopak dosud neodpovídá jeho dosaženým schopnostem. Pokud jsme ovšem s dítětem ve stálém kontaktu, můžeme lehce vypozorovat, jak je šikovné a co je ještě nad jeho síly.

Díky své práci jsem přišla na to, že většina autorů odborných publikací o výchově se daným tématem zabývá příliš jednostranně a nezabíhá v daném problému do větší hloubky. Zjistila jsem, že ani autoři publikací o morálním vývoji dítěte se příliš neshodují v tom, zda dítě trestat, ať už fyzicky či psychicky, pro jeho správný morální vývoj. Většina z nich se však shoduje v tom, že by měl rodič dát dítěti hlavně bezpodmínečnou lásku. Bohužel i ta v dnešní rodinné výchově mnohdy chybí a pokud je takový nedostatek dovršen fyzickými tresty, může na dítěti zanechat závažné následky.

Ani po prostudování tohoto tématu mé bakalářské práce mi tedy stále není jasné, zda trestání v rodinné výchově je pro vývoj dítěte nějak závažně škodlivé, jelikož jsem doposud nezjistila, že by existoval empirický výzkum, o který bych se mohla opřít. Podle mého názoru je však v dnešní společnosti důležité vědět, jak vychovávat dítě i bez trestů - hlavně těch fyzických.

I já souhlasím s názorem většiny autorů, jejichž díla jsem prostudovala, že děti se nemají tělesně trestat, měl by se najít jiný výchovný způsob, protože tělesné trestání je považováno pouze za ponižující, ale ne nijak pozitivně výchovně působící.

Samotné výchovné styly a metody bez užití trestů jsou různorodé, každý si z nich tedy může vybrat ten, který mu bude nejvíce vyhovovat.

V dnešní době se psychologové a jiní autoři stále více zabývají výchovou dětí a vychází nová a nová literatura s novými koncepty a postoji, je proto důležité se alespoň v hlavních proudech orientovat a vzít si z nich to nejlepší pro své vlastní výchovné působení. V mé práci jsem popsala některé hlavní směry pro lepší ucelenost daného problému, jímž je výchova bez použití trestů.

Dané téma by se dalo ještě mnohem více rozvinout, na to však kapacita mé bakalářské práce nepostačuje.

Na položenou otázku, zda je výchova bez trestů vůbec možná, vycházím z výše zjištěného: "Ano, ale s nutným vymezením hranic pro jednání dítěte." Odpověď však relativizuje množství autorů tuto tezi nezastávajících. Smyslem mé práce však bylo hledat argumenty, proč vlastně děti v rodinné výchově netrestat a jakými metodami v takovém případě vychovávat. Celá bakalářská práce je tedy přínosem i pro mě, jako vychovatele, jelikož se zaměřuji právě na práci s dětmi.

Seznam použitých zdrojů

1. ALDORT, N. *Vychováváme děti a rosteme s nimi*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2010. ISBN 978-80-7252-287-3.
2. BIDDULPH, S. *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-334-X.
3. BINAROVÁ, I. *Partnerství, sexualita a rodina*. Vyd. 1. Olomouc: Andragogé – Centrum otevřeného a distančního vzdělávání UP Olomouc, 2001. ISBN 80-244-0138-X.
4. ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1718-0.
5. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. et al. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
6. GORDON, T. *Výchova bez poražených: řešení konfliktů mezi rodiči a dětmi*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2012. ISBN 978-80-87580-06-6.
7. HASS, A. *Morální inteligence: jak rozvíjet a kultivovat dobro v nás*. Vyd. 1. Praha: Columbus, 1999. ISBN 80-7249-010-9.
8. HAŠKOVCOVÁ, H,. *Manuálek o násilí*. Vyd. 1. v Brně: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004. ISBN 80-7013-397-X.
9. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. Vyd. 1. v Brně: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004. ISBN 80-7013-397-X.
10. KOTÁSKOVÁ, J. *Socializace a morální vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Academia, 1987.
11. LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K., *Tělesné tresty*. Vzdělávací institut ochrany dětí o.p.s., 2006, ISBN 80-86991-86-X.
12. MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-325-3.
13. MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0133-5.
14. MUCHOVÁ, L. *Morální výchova v nemorální společnosti?*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2015. ISBN 978-80-7325-386-8
15. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0525-0.
16. POLÁŠKOVÁ KUČEROVÁ, D. *Současné trendy v rodičovské výchově se zaměřením na odměny a tresty* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2015-12-18]. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Josef Konečný, Dostupné z: <http://theses.cz/id/lq4wia/>.

17. PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*. Vyd. 6., rozš. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-589-9.
18. PRŮCHA, J., *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
19. ROGGE, J. *Děti potřebují hranice*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-330-7.
20. Schoenebeck, H. von, *Texty k postpedagogickému myšlení*. 1. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 1999. ISBN 80-7194-224-3.
21. VANÍČKOVÁ, E., *Tělesné tresty dětí : definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0814-0.
22. VYMĚTALOVÁ, S., *Domácí násilí: přirozený jev?.* Sociologický časopis 37, 2001, Vyd. 1.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

1. BAUDYŠOVÁ, Z., O Pozitivním rodičovství. *Naše dítě* [online]. Praha, 2009 [cit. 2015-12-03]. Dostupné na: http://www.nasedite.cz.
2. Child-friendly Justice. *Concil of Europe* [online]. 2015 [cit. 2015-12-22]. Dostupné na: http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice
3. Nevýchova. *Nevýchova* [online]. Praha: Centrum Nevýchovy s.r.o., 2015 [cit. 2015-12-22]. Dostupné na: http://www.nevychova.cz/
4. Pozitivní rodičovství. *Stop násilí na dětech* [online]. Úřad vlády ČR, 2009 [cit. 2015-12-22]. Dostupné na: http://stopnasilinadetech.cz/pozitivni-rodicovstvi

Abstrakt

NEUHÖFEROVÁ, L. Pozitivní rodičovství - výchova bez používání trestů. České Budějovice 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. PhDr. L. Muchová, Ph.D.

Klíčová slova: rodinná výchova, výchova bez trestů, tresty, Pozitivní rodičovství, tělesné tresty, metody výchovy, styly výchovy, stanovení hranic

Práce se zabývá popisem fenoménu výchovy bez trestů a samotným Pozitivním rodičovstvím, jež se danou výchovou zabývá. Vymezuje základní pojmy a definice potřebné pro pochopení daného tématu. Popisuje základní styly rodinné výchovy a vymezuje nevhodné výchovné metody. Odpovídá na otázku proč je užití direktivních metod ve výchově neefektivní. Popisuje další výchovné styly zabývající se výchovou bez užití trestů. Také se zabývá problémem výchovy bez trestů ve vztahu k psychologii morálního vývoje dítěte a k etické otázce problému.

Práce je přínosem pro vychovatele a rodiče, jelikož předkládá popis a shrnutí základních výchovných metod bez užití trestů, od kterých se v dnešní společnosti stále více upouští a je tedy důležité vědět, jak ve výchově postupovat bez trestání.

Abstract

Key words: family education, education without punishment, punishments, Positive parenting, corporal punishments, training methods, styles of educations, setting boundaries

The thesis describes the phenomenon of education without punishment and positive parenting, which is engaged in this education. This thesis defines basic terms and definitions, which are necessary for an understanding of the topic. It describes basic parenting styles and defines unappropirate educational methods. It answers the question, why the use of directive methods is in the education ineffective and it characterizes other educational styles dealing with the educational without punishment. It also describes the problem of educational without punishment in relation to a psychology of moral development of a child and ethical issue of the problem.

This thesis is beneficial for educators and parents, because it presents the description and the summary of basic educational methods without the use of punishment, from which today's society is increasingly abandoning and it is therefore important to know how to proceed in education without punishment.